

MATICHON INFORMATION CENTER		Subject Heading :
Source : โพสต์ทูเดย์		52236635
Date : ๒๕ พ.ค. 2552	Page : C2	No :

แพทย์อาสาพอ.สว. จุดเริ่มต้นกับอย่างก้าวที่ไม่มีวันจบ

๒...รัฐพร คำหอม

ท่ามกลางเส้นทางอันคดเคี้ยวของชุมชนเขา เส้นทางที่ได้ชื่อว่ามีโค้งเป็นจำนวนมาก เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน แต่จุดหมายของคำคินนั้นไม่ใช่ทั้งเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน หากเป็นระหว่างกลาง... เมืองปาย เมืองท่องเที่ยวทางเหนือชื่อดังของยุคนี้ แต่เปล่าหรอก เรื่องนี้ไม่ได้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเมืองปาย เพราะปายเป็นแค่จุดแวะพักค้างคืน ก่อนที่ฉันจะได้พบกับอีกมุมหนึ่งของเมืองไทย

เช้าตรู่ฉันบอกลาเมืองปายอันเจียบเหงาเพราะไม่ใช่ฤดูท่องเที่ยว พร้อมเพื่อนสื่อมวลชนส่วนหนึ่ง และคณะทำงานของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (มช.) พวกเขามีนัด ณ คอยสามหมื่น ที่ที่ครั้งหนึ่งเมื่อ 40 ปีก่อน เป็นจุดแรกของการเริ่มต้นทำงานของแพทย์อาสา ในนามหน่วยแพทย์อาสาในสมเด็จพระราชชนนี หรือ พอ.สว. ที่ปัจจุบัน คือ มูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

จากแสงแดดแผดจ้าของคิมหันต์ฤดู แต่เมื่อถึงกำหนดนัดจริงของการลงพื้นที่ เหมครีบก้อนใหญ่ที่ก่อตัวมาตั้งแต่รุ่งสางยิ่งทวีความมืดทึบไปทั่ว แม้ขณะนั้นเวลาเคลื่อนมาจนถึง 07.30 น. แล้วก็ตามแต่พระอาทิตย์ยังไม่ได้ทำหน้าที่ตามปกติ ฉันนึกไปถึงทีมแพทย์อีกชุดหนึ่งที่เสียสละจากเตียงนุ่มๆ ออกเดินทางตั้งแต่ตี 5 จากเชียงใหม่ คงเหงาหมองท้อฟ้าอากาศเดากับสภาพอากาศอยู่เหมือนกัน และฉันยังนึกภาพย้อนยาวไกลไปกว่านั้น ในปี 2512 เวลาเดียวกันนี้ แพทย์อาสาชุดแรกได้เริ่มต้นภารกิจของพวกเขาเช่นกัน

ย้อนอดีต

“หลังจากมีพระราชดำริในเดือนก.พ. 2512 พวกเรารวมตัวกันเป็นคณะขึ้นมา มีแพทย์ 2 คน ทันตแพทย์ 1 คน พยาบาล 1 คน แล้วก็อาสาสมัครสมาชิกสมทบ การเดินทางมีทางเดียวต้องใช้เฮลิคอปเตอร์เท่านั้น เพราะเป็นพื้นที่ทุรกันดารเข้าถึงได้

คนไข้มากันไม่ขาดสาย

หมอรุ่นใหม่กับคนไข้รุ่นแรก

สายตาแห่งความหวัง

ทางอากาศเพียงอย่างเดียว ลำบากมากกว่าจะเข้าไปถึงพวกเขาได้ ตำรวจตระเวนชายแดนเองก็ยังไม่มียิมแพทย์เหมือนทุกวันนี้”

ภาพอดีตที่ถูกฉายขึ้นมา ชัดเจนอยู่ในความทรงจำของ ศ.นพ.ยงยุทธ สัจจวาณีย์ ผู้ที่เป็นหนึ่งใน 12 คน ที่ได้เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อวันที่ 22 ก.พ. 2512 ที่ทรงมีพระสุรเสียงอ่อนโยนอย่างไม่มีวันลืม

“ฉันก็รู้ว่าพวกเธอ วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ทำงานตลอด มีว่างวันเสาร์และวันอาทิตย์ ก็อยากให้พวกเธอ เสาร์ก็ได้ อาทิตย์ก็ได้ เดือนไหนหนึ่งก็ได้ หรือไม่กี่ 2 เดือนหน หรือถ้าไม่ได้จริงๆ ก็ 3 เดือนก็ได้ ไปดูแลตชด. ชาวบ้านที่เขาลำบาก”

พอ.สว.ชุดแรกที่ไปทำหน้าที่มี ศ.นพ.ระเบียบ ฤกษ์เกษม (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) นพ.มนตรี กันตะบุตร ทพ.ถาวร อนุมานราชธน คุณหญิงพูลสมัย ชัยนาม อาสาสมัครสมาชิกสมทบ และ ผศ.ประณิต สวัสดิรักษา นางพยาบาล ได้ประสานการทำงานกับตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) เลือกพื้นที่บ้านสามหมื่น อ.เวียงแหง

จ.เชียงใหม่ ด้วยเหตุผลหลัก “กัณดารสูตร การแพทย์สมัยใหม่ไม่เคยเข้าถึง”

“ครั้งแรกเลยนั้นผมไม่ได้ไปด้วย เริ่มออกไปกับแพทย์อาสาในครั้งที่ 2 ทุกพื้นที่ตอนนั้นคือต้องไปเฮลิคอปเตอร์เท่านั้น เป็นเครื่องตำรวจ สิ่งที่ต้องเผชิญมีทั้งสภาพอากาศ เครื่องบินเก่า และต่อๆ มา ยังต้องเสี่ยงกับพื้นที่สีแดง คอมมิวนิสต์ ที่พร้อมทำลายเครื่องบินอีก คือ ลำพังความเก่าของเฮลิคอปเตอร์พวกเราก็เสียๆ กันแล้ว (ยิ้ม) ลองนึกภาพนะครับ เฮลิคอปเตอร์มีทางขึ้นลงด้านเดียว ประตุนี่ไม่มี แพทย์ พยาบาล ก็หอบหิ้วอุปกรณ์กันขึ้นไป เคยมีอยู่ครั้งเครื่องบินตก ดีที่ว่าไม่มีใครเป็นอะไร กับต้นซึ่งเป็นนายตำรวจยังมาบอกกับพวกเราเลยว่า ดินะครับผมเอาทางประตูท้ายขึ้น ไม่งั้นคงมุดออกมากันไม่ได้” เสียงหัวเราะก้องตบท้าย หลังจากที่ ศ.นพ.ยงยุทธ เล่าย้อนอดีตให้ฟัง

ความลำบากในยุคนั้นถึงแม้จะนึกตามได้ไม่ทั้งหมด แต่ในระหว่างการเดินทางปัจจุบันที่ฉันกำลังมุ่งไปสู่ทำให้พ่อสัมผัสได้ เพราะฉันอยู่บนเส้นทางเลาะขอบเขามุ่งสู่บ้านสามหมื่น ถนนที่ไม่อยากเรียกว่าถนน

ศ.นพ.ยงยุทธกับเด็กชาวเขา

การทำงานของทันตแพทย์

เพราะเป็นเพียงการเปลี่ยนทางขอบเขาให้ตรง
จึงได้ โดยที่ต้องเป็นรถขับเคลื่อนสี่ล้อ แล้ว
เมฆครึ้มก็ควรรับน้ำหนักต่อไปไม่ไหวอีกแล้ว
จึงได้ตกมาเป็นเม็ดฝนทำใหญ่ เมื่อเจอกับ
อากาศร้อนก่อนหน้า นอกจากฝนตกยังก่อ
เป็นหมอกหนา มองเห็นเส้นทางข้างหน้าได้
แค่ช่วงสองคันรถ คณะสื่อมวลชนและผู้
ร่วมทีมซึ่งไม่ใช่คณะแพทย์ มีรถทหารเป็น
พาหนะ เพราะรถขับเคลื่อนสี่ล้อที่พาคณะ
แพทย์ออกไปทำหน้าที่กันเป็นประจำอยู่
แล้วมีอยู่อย่างจำกัด นั่งโยกเขยัก เนื้อตัว
เปียกโชก เสียงนกร้องผู้ชายในคณะดังขึ้น
“ยังไงๆ หมอเขาก็ต้องไปกันนั้นละเนอะ
เพราะชาวบ้านรออยู่” ฉันเห็นด้วยแต่ไม่ได้
พูดสนับสนุนออกมา เพราะมัวแต่ให้ความ
สนใจกับหุบเขาตามทางที่ผ่าน

รอคอยด้วยความหวัง

การเดินทางไปบ้านสามหมื่นทางถนน
หากนับจากทางแยกบริเวณทางเข้าอุทยาน
ห้วยน้ำดัง มีระยะทางอยู่แค่ราว 20-21
กม. แต่ด้วยทางที่ขรุขระ ฝนตกตลอด
แถมยังมีหมอกมอไปข้างหน้าได้ไม่ไกล
พูดคุยกันไปบ้างจนหมดประเด็น

หมอเลื้อยเกาะเบ้าเขี้ยว

ทางที่แยบยลแหย่หนักเมื่อฝนลง

บางช่วงทำให้มีเสียงธรรมชาติเท่านั้นที่ดัง
ออกมารอบข้าง ในขณะที่ขบวนกำลังมุ่งไป
ข้างหน้าก็ต้องหยุดดับพลัง พวกเราไม่รู้ว่า
เกิดอะไรขึ้น ปั่นกันไปปั่นกันมา จนต้อง
ทหารประจำรถทนไม่ไหว (ยอม) วิ่งฝ่า
สายฝนออกไปดูปรากฏว่ารถขับเคลื่อนสี่ล้อ
ติดหล่ม ต้องจอดทิ้ง ขนทีมแพทย์
ขนของ เบียดเสียดไปยังรถอีกคัน ...
เพราะว่าเราจะเสียเวลาอีกไม่ได้แล้ว เท่าที่
ผ่านมาก็เกินจากความคาดหมายเดิม
ไปมาก

เจียด 2 ชั่วโมง คณะแพทย์ฯ เดินทาง
ไปถึงบ้านสามหมื่น หลังจากฉันต้อง (แอบ)
ผิตหวังอยู่หลายรอบ ที่ผ่านมา 3 ชุมชนแล้ว
ก็ยังไม่ถึงเสียที เฮ...พลาดเพราะนึกว่าถึงจน
เล็กเฮ จนเมื่อได้เห็นสัญญาณว่าหมู่บ้าน
ข้างหน้าต้องใช่แน่ๆ เพราะทางที่ผ่านมามี
ลำบากแล้ว แต่ 2 กม. สุดท้ายนี่ยิ่งลำบาก
กว่า ทางบิบบแคบลง ถ้าพลาด...ข้าฯ คือ
เหวลึก

ผ่านทางเลาะเขา ฉันจึงเห็นที่ราบ
กว้าง มีบ้านหลังเล็กหลังน้อย เรา...ถึงแล้ว
ผู้คนที่นี่เป็นชาวเขาทั้งสิ้น แต่งตัว
หลากหลายสี จูงลูกเล็กเด็กแดง ชาย
หญิงต่างวัย เสียงดังกลบเสียง
ฝน คณะแพทย์ฯ เมื่อมาถึง
ไม่รอช้า จัดของเข้าประจำ
ตามห้องต่างๆ ใช้ห้อง
เรียนนั้นละ ห้องหนึ่ง
รักษาโรคทั่วไป ห้อง
หนึ่งเป็นห้องทันต
กรรม อุปกรณ์เก้าอี้
ข้าวของ มองแบบไม่ต้อง
เพ่งก็รู้ว่าผ่านการใช้งาน
มานานแค่ไหน ยา เวชภัณฑ์
ถูกวางเรียง ...สายตาแห่งการ
รอคอยทุกคู่อยู่ที่หมอ ยา และ
การรักษาพยาบาล ต่างทำงาน
อย่างเร่งรีบ ไม่ว่างมือ

“ครั้งแรกที่เราเข้าไป ชาว
บ้านเขายังรักษาด้วยความเชื่อของ
เขา เจ็บป่วยอะไรมีหมอผีประจำหมู่บ้าน
จับเชือกผูกขาคนเข้ากับขาหมู
เรียกความเจ็บป่วยเข้าไปให้หมู พอ
คณะแพทย์ฯ เข้าไปรักษาทางการ

แพทย์ เขาเห็นผลได้ทันที หายเจ็บหายป่วย เขาก็รอเราเรื่อยมาก็ถือเป็นพันธสัญญาว่า ยังไงเราก็ต้องไป แรกๆ ยังสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง ก็ได้อาสาสมัครสมทบของเราที่พูดภาษาชาวเขาได้มาเป็นล่าม เราเอาภาพรูปร่างคนไปติดไว้แล้วก็ติดหมายเลขตามส่วนต่างๆ เขาเจ็บตรงไหนก็ให้บอกเป็นเลขมาก็รักษากันได้ “เขายอมรับพวกเรา” ศ.นพ. ยงยุทธเล่า

บุญกุศลแห่งการให้

“ในการรักษาครั้งหนึ่ง ผู้หญิงชาวเขาเพิ่งคลอดลูก เขาก็ทำกันเอง ผลปรากฏว่าติดเชื้อมดลูกอักเสบมดลูกมาก คณะแพทย์ฯ เข้าไปรักษาพอดี ผมก็ไปด้วย รักษาให้จนหายเจ็บ ผู้หญิงคนนั้นหายไปพักหนึ่ง กลับมาพร้อมไข่ไก่ 1 ฟอง ยื่นมาให้ผม เป็นความซาบซึ้งมาก”

ศ.นพ.ยงยุทธ เล่าถึงความประทับใจ แต่เมื่อเห็นฉันมีสีหน้าไม่เข้าใจนักกับไข่ 1 ฟอง ทำไมถึงเกิดความซาบซึ้ง ท่านจึงกรุณาอธิบายให้ฟังว่า

“สำหรับพวกเขาแล้ว ไม่ใช่แค่ไข่ไก่ 1 ฟอง ถ้าหากปล่อยให้ชีวิตดำเนินไป ไข่ก็กลายเป็นไข่ ไก่ตัวนั้นก็จะมีโอกาสออกลูกออกหลาน ขยายพันธุ์เป็นแหล่งอาหารของเขาต่อไปอีกได้ แต่เมื่อเขาตัดสินใจนำไข่มาให้ นั่นคือความขอบคุณอย่างสูงจากเขา”

เพราะสัญญาและหน้าที่ที่ผูกพัน จนเหล่าพอ.สว.ได้รับฉายา “หมอเสือเทา กระเป๋าสีขาว” ที่ชาวบ้านในถิ่นทุรกันดารต่างตั้งหน้ารอคอย และไม่เพียงเกิดพอ.สว. เท่านั้นที่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง แพทย์ พยาบาล สมาชิกสมทบ ทวีจำนวนขึ้นเป็นอย่างมากหากนับจากจุดเริ่มต้นพื้นที่เริ่มต้นจาก 5 จังหวัด ปัจจุบันขยายเป็น 56 จังหวัด พอ.สว.ยังทำหน้าที่ของเขาหมุนเวียนทุกสัปดาห์ ทุกเดือน ทุกปี และยังทำให้เกิดการรวมกลุ่มของแพทย์ในชนบทอีกหลายกลุ่ม อย่างคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ก็เป็นส่วนหนึ่งของจุดเริ่มต้นพอ.สว.

รศ.นพ.นิเวศน์ นันทจิต คณบดีคนปัจจุบัน คณะแพทยศาสตร์ มช. และประธานมูลนิธิโรงพยาบาลสวนดอก ก็มักจะรวมตัวกับแพทย์ พยาบาล หนุมสาว สืบทอดกันไปทำหน้าที่ เพราะพวกเขาตระหนักในความรับผิดชอบ ขณะเดียวกันความผูกพัน และน้ำใจที่เขาได้คืนกลับมา ก็เป็นสิ่งที่ทำให้เขาก้าวต่อไป

ศ.นพ.ยงยุทธ บอกว่า เหนืออื่นใด เพราะสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือสมเด็จย่า ที่เป็นองค์ผู้ยึดเหนี่ยว และอยู่ในจิตใจเสมอ

“ถ้าพูดง่ายๆ ผมบอกแทนทุกคนได้เลย สมเด็จย่าท่านละ ที่ทำให้พวกเราพร้อมลงพื้นที่ตลอด ไม่ว่าจะทำนานแค่ไหน” ○

อดีตบ้านสามหมื่น

“

ฉันก็รู้ว่าพวกเธอ วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ทำงานตลอด มีว่างวันเสาร์
และวันอาทิตย์ ก็อยากให้พวกเธอ เสาร์ก็ได้ อาทิตย์ก็ได้ เดือนไปหนหนึ่ง
ก็ได้ หรือไม่กี่ 2 เดือนหน หรือถ้าไม่ได้จริงๆ ก็ 3 เดือนก็ได้ ไปดูแล
ตลาด. ชาวบ้านที่เขาลำบาก

”

หมอกกับคนไข

พอ.สว.ชุดแรก